

A Domonkos rend 800 éve

Dominik Duka bíboros, prágai érsek **előadása Sopronban. 2016. 10.25.**

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy Magyarországon a híres történelmi városban, Sopronban tarthatok előadást a Domonkos Rendről.

Városukat népdalokból ismerjük, melyek a magyar királyság a keresztény világ határán, az agresszív oszmán birodalom ellen folytatott hősie harcára emlékeztetnek. Alkalmam volt a Prédikálók Rendjének újkori magyarországi történetét megismerni, hála legyen az elhunyt lengyel provinciális P. Michal Mroczkowskinek. Ő volt a domonkosok közti összekötő kapocs azokban az országokban, melyekben közös patrónusunk, Szent Adalbert működött. Ő nem domonkos volt, hanem bencés és prágai püspökként lépett Szent Domonkos rendjébe az aventinói Santa Sabina Bazilika mellett. Több éven át abban a kiváltságban részesültem, hogy a vendégekkel foglalkozó testvér ott jártamkor a Santa Sabinában mindig azt a cellát adta nekem, melynek ablakai a szomszéd templom tornyára nyíltak, oda, ahol Szent Adalbert római tartózkodásai alkalmával lakott.

Később több testvérüket ismerhettem meg, mindenekelőtt P. Leszkovszki Pált, P. Dóczy Zsigmondot és P. Jozef Pucilowskit. Akkor, „a föld alatti években” az egész Csehszlovákia területét magában foglaló provincia vezetőjeként Kassával együtt a magyar provinciát is jobban megismerhettem. Domonkos Rendünk kezdetei az Alpokon túl közös sorsban kapcsolódnak össze. A térségünkől származó testvérek közül Szent Domonkos Szent Jácintot, boldog Ceszlauszt, Morvaországból való Henriket és Pál diakónus testvért fogadta be. Mint azt mindannyian tudjuk, szobra Budapesten sokak társaságában a Hősök terén, Szent István dinasztiaja alapítójának, Árpád vezérnek árnyékában található. Ott vehetett búcsút a magyar nép a megújult szabadság idején a felejthetetlen esztergomi érsek hercegprímástól, Mindszenty Józseftől. Pál testvér, aki Szent Domonkos szellemi kívánságát akarta teljesíteni, kutatta a magyarok őshazáját, és meg is találta a Volga melletti sztyeppéken.

Talán kissé romantikusan kezdem előadásomat, de úgy gondolom, hogy éppen Pál, az első magyar domonkos hordozza magában karizmánk minden sajátosságát. Az igazságot kutatja, a pusztá állítással nem elégszik meg. Nem azt kérdezi, ki mondta, hanem azt, amit mond. Ez esetben az egyetlen argumentum megtalálni a nyomokat és bebizonyítani, hogy ez így van, és tudjuk, hogy részben sikerült is neki. Mindez nem csak spiritualitásunk története, hanem identitásunké is.

Rendünk közössége más regulákkal ellentétben, minden uniformitást nélkülöz. Vegyük csak a három alapítót, nem történelmi, hanem kronológiai sorrendben: Szent Domonkos, Aquinói Szent Tamás és Sziénai Szent Katalin. Gondoljuk csak meg, mennyire különböző ezen személyiségek lelkesége. A mi prágai Szent Egyed templomunkban éppen a három említett szent ábrázolását láthatjuk. Szent Domonkos, mint az Atya, Szent Tamás, mint a Fiú és Sziénai Szent Katalin képviseli a Szentlelket. Ezt az oltárt Háromságoltárnak hívjuk, mert mellette található a Szentháromság képe: a Mindenható Atyáé, a Fiúé, a Prágai Kisjézus személyében és a galamb képében ábrázolt Szentlélek. Hitünk e hármás dimenziója válasz szabályzatunk hármás hangsúlyára is. Életünk hangsúlyos „princípiuma” a közösség.

Túl gyakran beszélünk rendünkről, mint egy demokratikus rendről. Ha a demokráciáról gondolkodunk, melyet egész Európának megtanítottunk, akkor különös párhuzamokat találunk az Önök Duna-parti Parlamentje, a londoni Parlament tornyával és Big Ben órájával, vagy az amerikai Kongresszus között. Mert a mi szabályzatunk inspirálta a városi, és később a vidéki demokráciák középkori rendszerét. A demokrácia ugyanis nem a többség uralma a kisebbség felett, vagy fordítva. Emlékezzenek a legszentebb Szentháromság prefációjára. Az igaz és örök istenséget úgy valljuk, hogy három különböző személyt imádunk egyetlen lényegben és egyetlen föntségben és kölcsönös szeretetben. Akkor érthetjük meg igazán, hogy cselekedeteinknek, tevékenységünknek nem az a célja, hogy a másikat leszavazzuk, hanem a kölcsönös vita, az időnként kompromisszumokkal megtalált megoldás, amely mindenki számára kötelező érvényű, még akkor is, ha ezzel az illető nem teljes mértékben ért egyet. Ebben is keresendő az oka annak, miért találunk domonkosokat a 13-15. században nem csak az egyetemeken, hanem királyi udvarokban is, akik tanácsadóként, gyóntatóként működtek, és akik nem a stratégiát vagy a taktikát hangsúlyozták, hanem az igazság utáni vágy felismerését és keresését az életben.

A 17. század már nem a lovageszményt hangsúlyozta, azaz a hitet és a becsületet, amint azt P. Raymond Bruckberger OP, a gaulleista ellenállás tábori káplánja könyvében oly szépen leírta. Ő celebrálta a Te Deumot Párizs felszabadulásakor Charles de Gaulle tábornok jelenlétében. Ő maga eredetileg jezsuita novícius volt.

A 17. század a zsoldosok százada volt, akik a taktikát és a stratégiát magasabbra értékelték, mint a becsületet és az igazságot. Az intrikákat és a fortélyokat harci módszerekként ünnepelték. Úgy gondolom, hogy meg kell oldanunk a sötét középkorról és a fényes reneszánszról szóló kérdéseket, mert éppen ezek szülték ezt a harci etikát. De tegyük hozzá: mihez hasonlíthatjuk jelenlegi életünket? Milyen a viszonyunk a társadalomhoz és a politikához?

Az Újvilág felfedezésével új szakasz következett rendünk életében is. Egyes testvérek a Salamancai Egyetem diákjai voltak, vagy magántanulmányokat folytattak Valladolidban. Új világ, új népek, új kultúrák és civilizációk kérdései

álltak az akkori 17. századi Európa előtt megoldatlanul: Kik azok az emberek az Amazonas őserdeiben? Az egyszerű gyarmatosító rabszolgaként kezelte őket, de ez megengedhetetlen. A pap-kolonizátor, Bartolomé de las Casas, aki felháborodott az indián lakosság lemészárlásán, spirituális menedéket talált a domonkosok kolostorában, mert a prior maga is tiltakozott a rémtettek miatt, és az őslakosság védelmezése elkezdődött.

Atyák Salamancából, és az említett Valladolidból, mint Francisco de Vittoria, vagy Melchior Cano és mások, P. Bartolomé de las Casas beszámolója alapján készen állnak, hogy az indiánok ellenállásában maguk is részt vegyenek. A híres P. Vittoria tollából származó védelem a következő szavakkal kezdődik: „*Senki sem születik rabszolgának.*” P. Vittoria kétségbe vonja a gyarmatosítás módszereit a helyi uralkodók eltávolítását és kárpótlást követel az indiánok elkobzott vagyonaért. Úgy vélem, hogy mindmáig nem tudatosítottuk eléggé a világban a megszüntetett rabszolgáság tényét, melyhez a spanyol parlament is hozzájárult. Állásfoglalása ugyanis két évszázaddal korábbi, mint az emberi jogok kinyilvánítása vagy az amerikai függetlenség deklarálása, és mint a rabszolgáság megszüntetése az Észak - Dél elleni háború után.

Az új kultúra megszületése Latin-Amerikában, különösen ott, ahol rendünk működött, azaz Peruban, tanúsítja a valódi evangelizációt. Lehetőségem nyílt saját szememmel látni Cuzcoban és Peru más területein konventjeink szépségét, tehát nem véletlen, hogy Dél-Amerika első szentjei, Limai Szent Róza, Porres Szent Márton és Mássziász Szent János, vagy Angyalokról nevezett Boldog Anna domonkosok voltak.

A jakobinus diktatúra és az ateista felvilágosodásból származó eszmék rendünk szinte teljes megsemmisítését eredményezték. Az állami struktúráknak alávetett Egyház csupán egységes képzéssel, és jámbor gyakorlattal volt képes szervezni a lelkiéletet. Az igazság keresése, a bizonyítás és a karizmák szabad kibontakoztatása kísérteties történetté, vagyis a sötét, barbár középkor részévé váltak. Úgy vélem, sok testvérünk és nővérünk nehezen tud kiegyezni azzal a múlttal, amelyben annak idején az inkvizíciót és a cenzúra vétkét nekünk tulajdonították, noha ez bizonyos fokú történelmietlenség. A másik részről azonban ki kell jelentenünk, hogy egész társadalmunk, így az Egyház is átítatódott a vallásszabadság eszméjének először a francia köztársaságban, a 19. században megjelenő eszméivel.

Annak idején egy bizonyos P. Henri Dominique Lacordaire a Domonkos Rendnek nem csak a provinciában, hanem szellemiségét tekintve az egész világon megújítójává vált. Eredetileg fiatal, ateista ügyvéd volt, de kereső, és gondolkodó ember is egyben, aki rátalált a hitre, és a leghíresebb középkori szószéken, Szent Tamás Summa Theologiae művének kőből való épületében, a párizsi Notre-Dame-ban lett prédikátor. Ez a híres prédikátor életének valódi vállalkozására készült. Elhatározta, hogy a Rend megújítására szánja életét, amelyet a laicizált, jakobinus Franciaország eltaposott.

Sokáig kerestem annak okát, honnan származtak Lacordaire inspirációi, honnan vette az erőt ehhez az úthoz, mert noviciustársa, P. Jandel (a Rend akkori mestere) tekintetét túlzottan a múltra szegezte, így az aktuális helyzetet nem érthette meg.

Provence-ról volt szó, az apostolok apostolának, Mária Magdolnának legendás múltjával, testvérével, Mártával és bátyjával, Szent Lázárral, aki Marseilles első hagyományos püspöke volt. Ugyanígy a La Sainte Baume-ben lévő barlang és a Szent Maximine Bazilika kriptája az ereklyetartóval és az említett szentek koponyájával. Provence P. Lacordaire számára élő találkozást jelentett annak az asszonynak a hitével, akinek az üres sírba kellett bepillantania. Mária Magdolna bensejét emésztette a hogyan tovább kérdése, hiszen szeretett Mesterének teljes műve romokban hevert. És akkor hangzott el az ismert megszólítás. Talán mi is azt szeretnénk mondani „*Mirjam*”, és ez elegendő. Ő él és Mária Magdolna az, aki felrázza a tanítványokat: A Mester él! Ez a felkiáltás, ez az örömhír enged teret az Egyháznak, és P. Lacordaire is megérti, hogy a rendnek élnie kell, mert az élő hitet hirdeti.

A Rend tényleges megújítása P. Lacordaire utolsó novíciusának, Boldog Jácint Cormiernek jutott osztályrészül. Merész kezdeményezésekre vállalkozott, mint pl. a Jeruzsálemi Biblia Iskola alapítása a 19. század végén, egy gyakorlatilag elsivatagosodott faluban, melyet Jeruzsálemnek hívtak. Éspedig egy főiskoláé, melynek semmilyen kapcsolata nem volt a világgal. Cormier azonban megértette, hogy ha Renan *Jézus élete* című művének ellent akar mondani, akkor az ötödik evangélium helyére kell mennie, azaz Palesztinába. Azonban nem csak a tollával, hanem kalapáccsal és lapáttal, vagyis régészeti eszközökkel kell bizonyítania, amit a Rabbi Mária Magdolnának hirdetett. Lehetetlen a teológiát az Írások nélkül tanulmányozni, ezért a Jeruzsálemi Bibliai Iskola létrehozása után P. Cormier megalapítja az egyetemi oktatást, a későbbi Angelicumot.

Ha a 20. századi Egyház legjelentősebb személyiségéről a lengyel Wojtyla pápáról, Szent II. János Pálról, és új evangelizációjáról gondolkodom, aki maga is az Angelicum diákja volt, és a krakkói konventről, ahol Szent Jácint, Kelet-Európa nagy apostola nyugszik. Ők is kapcsolódnak egymáshoz, úgy vélem, hogy Mária Magdolna Provence-a ennek az embernek élő hitével, a világ apostolainak szívével lélegzik. Tudjuk, hogy Lacordaire és Cormier műve a II. Vatikáni Zsinatban csúcsosodik ki. Az atyák, Dominique Chenu, Yves Congar és mások jelenléte visszaadják az Egyháznak a megvetett középkor oly sok fontos alakját. Az Egyházunk egységes, de nem egyforma, a párbeszéd Egyháza, amely nem annyira a stratégiától és a taktikától függ, hanem mindig az igazság keresésétől, amely önmagát teszi szabaddá, és nem erővel kell megvalósítani.

A globalizáció világában élünk. Az eszmék szupermarketje nem csak új eszméket, hanem sok féligazságot és fantazmagóriát kínál. Ez a világ az embert érzelmi személynek mutatja be. Azt mondják nekünk, olyan világban élünk,

melyben minden relatív, ahol nem létezik igazság. Azonban ahogy ez a hazugoknál és a csalóknál megszokott, csak azoknak van igazuk, akik nem riadnak vissza attól, hogy az igazságot taktikával vagy erőszakkal vezessék be. A militáns ateizmus és liberalizmus diktatúrája nem lep meg bennünket. „*Fides et Ratio*” annak az enciklikának a címe, melyet Szent II. János Pál pápa hagyott ránk. A középkori egyetemek jelszava pedig: „*Fides quaerens intellectum*”. (*a megértést kereső hit*, Canterburyi Szent Anzelm *Proslogion* című művének alcíme és magyarázata.)

Végül a tudós, Albert Einstein szavait idézném: „*A tudomány vallás nélkül béna, a vallás tudomány nélkül vak.*”

Engedjék meg, hogy ezekkel a szavakkal zárjam eszmefuttatásomat, ezt a befejezést azonban Szent Domonkos testvéreinek és nővéreinek, a „szent prédikáció szolgálóinak” szóló felhívásnak is szánom.

Fordította: Kőrösiné Merkl Hilda